

ДО 100-РІЧЧЯ КИЇВСЬКОЇ КОНСЕРВАТОРІЇ – НМАУ ІМ. П. І. ЧАЙКОВСЬКОГО

ФАДЕЄВА К. В.,
ШАМАЄВА К. І.

З ІСТОРІЇ КАФЕДРИ ЗАГАЛЬНОГО ТА СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО ФОРТЕПІАНО НМАУ ІМ. П. І. ЧАЙКОВСЬКОГО

Становлення кафедри загального фортепіано Національної музичної академії України розпочинається від класів «обов'язкового фортепіано» (фортепіано для «не піаністів») як одного з «обов'язкових предметів» (поряд із теорією музики, сольфеджіо тощо). Ці «обов'язкові предмети» було перенесено до навчальної програми щойно відкритої консерваторії з програми реорганізованого музичного училища при Київському відділенні ІРМТ¹, у якому клас обов'язкового фортепіано був протягом усієї його історії.

Про ставлення до класу обов'язкового фортепіано як складової обов'язкової підготовки учнів, яку мав забезпечити педагогічний склад, свідчить листування керівництва ІРМТ з дирекцією Київського відділення. У листі від 08.05.1914 з Петербурга до Києва було викладено вимоги до викладання деяких предметів, зокрема у ньому наголошувалося: *«Классы обязательного фортепиано следует поручать пианистам-специалистам. Предоставление означенных классов не пианистам может быть лишь терпимо как временное исключение и при не препрежденном условии, чтобы преподавание велось под наблюдением пианиста-специалиста. Желательно выделить класс истории музыки, в виду важности этой кафедры, требующей образованного музыканта-лектора, умеющего музыкально иллюстрировать свое слово»².*

На цей лист Художня рада консерваторії відповіла таким рішенням: *«В интересах открытия педагогического класса поручать учащимся высших курсов временное преподавание обязательного фортепиано в течение определённого времени, дабы окончившие консерваторию пианисты были в достаточной мере подготовлены в качестве педагогов, что по смыслу § 1 Устава консерватории является необходимым. Для этого имеет в виду основать педагогический фортепианный класс; зачисленным в этот класс поручать ведение преподавания обязательного фортепиано в течение двух лет под наблюдением преподающих специальное фортепиано; в дальнейшем учащиеся обязательного класса переводятся для окончания предмета в класс преподавателей обязательного фортепиано. Это последнее поручать профессору С. И. Дуде, окончившему фортепианный класс в Праге и в виде временной меры имеющимся в данное время профессорам (не специалистам) А. В. Химиченко и Ф. В. фон Мулерту, но под наблюдением профессоров специали-*

¹ Імператорське російське музичне товариство.

² Письмо председателя дирекции ИРМО Елены Альтенбургской дирекции Киевского отделения ИРМО от 8 мая 1914 г. – Центральный державный архив-музей литературы и искусства (надалі – ЦДАМЛМ) України – Ф. 646. – Оп. 1. – Спр. 214. – Арк. 2. зв.

стов. Между ними распределяются учащиеся после заполнения педагогического класса. По отношению класса истории музыки Художественный Совет в заседании от 28 мая поручил имеющемуся ныне профессору Химиченко музыкально иллюстрировать чтение им курса истории музыки»¹.

До цього додамо, що О. Химиченко (флейтист, випускник Московської консерваторії) викладав обов'язкове фортепіано в музичному училищі протягом 33 років, а Ф. В. фон Мулерт (віолончеліст, вихованець Петербурзької консерваторії) – 27 років².

Про реальність «нагляду» професорів-піаністів свідчать матеріали з проведення іспитів у класі обов'язкового фортепіано 6–7 березня 1917 року. Так, під час таких іспитів по черзі головували: старший викладач А. К. Добкевич, директор училища Р. М. Глієр, професор Г. М. Беклемішев. Членами екзаменаційних комісій були: викладачі І. А. Турчинський та О. Л. Тринітатська, професор Г. К. Ходоровський і викладач С. В. Тарновський, професор А. М. Штосс-Петрова і викладач С. Й. Короткевич. Учні педагогічного класу звітували про свою роботу перед Р. М. Глієром, професорами В. В. Пухальським і М. П. Домбровським³. Кожен із цих екзаменаторів вів клас спеціального фортепіано, і залучення їх, як і директора, до перевірки успішності з обов'язкового фортепіано підносило цей предмет до рівня першорядних складових у вихованні музиканта-професіонала.

Тимчасову необхідність звернення до професорів-«не-піаністів» було згодом подолано. У лютому 1921 року викладачами обов'язкового фортепіано, згідно із списком, були: Л. Я. Косяченко, М. К. Лесневич-Носова та Н. М. Огієвська⁴.

На іспитах класу обов'язкового фортепіано 9 травня 1921 року головували професори Г. Г. Нейгауз (тричі) і Г. М. Беклемішев (клас М. К. Лесневич-Носової). Комісію складали викладачі класу спеціального фортепіано. Екзаменаційні програми, крім етюдів (К. Черні, Ж. Дювернуа, Г. Ю. Беренс, Л. Келлер тощо), містили сонатини Ф. Кулау, Я. Дюссека, Фантазія та Соната *C-dur* В. А. Моцарта, другу частину Двадцятої сонати Л. ван Бетховена, Сольфеджіо Й. С. Баха, п'єси П. І. Чайковського («Подснежник»), Р. Глієра («Пастораль»), Р. Шумана («Перша втрата»), Ф. Шопена (Вальс)⁵.

Екзаменаційні вимоги свідчать про те, що метою класу обов'язкового фортепіано було набуття студентами піаністичних навичок і виховання у них творчих якостей, які формують музиканта незалежно від обраної спеціальності. Збагачуючись новим змістом, новими програмами, новою музикою, такий підхід до предмету обов'язкового фортепіано, закладений у ті далекі роки, залишається незмінним і сьогодні. Мета цього курсу – за допомогою гри на фортепіано у поєднанні з художнім, загально-естетичним і технічним (піаністичним) розвитком студента сформувати музиканта-професіонала.

¹ Отчёт о работе Киевской консерватории. 1921–1922 гг. – ЦДАВОВ України. – Ф. 166. – Оп. 2. – Спр. 1551.

² Письмо председателя Киевского отделения ИРМО председателю дирекции ИРМО Елене Альтенбургской. 1914 г. // Переписка Киевского отделения ИРМО с дирекцией ИРМО. – ЦДАМЛМ України. – Ф. 646. – Оп. 1. – Спр. 216. – Арк. 3.

³ Расписание экзаменов за 1917 г. – Архів кабінету історії музики НМАУ імені П. І. Чайковського.

⁴ Ведомость на уплату жалования личному составу Киевской государственной консерватории за вторую половину февраля. 1921 г. – Центральний державний архів вищих органів влади (надалі – ЦДАВОВ) України. – Ф. 166. – Оп. 2. – Спр. 377.

⁵ Сведения об академической успеваемости. 1921 г. – ДАМК. – Ф. Р.-810. – Оп. 1. – Спр. 3. – Арк. 21–24.

1922 року в Консерваторії інтенсивно працювали над пошуком шляхів «реорганізації відповідно до сучасних вимог життя і державного будівництва вищої школи», – писав у звіті про роботу Консерваторії товариш директора К. М. Михайлов¹. Свого часу одним з «ініціаторів реорганізації консерваторії був відомий теоретик професор Б. Л. Яворський»². Активним реформатором системи навчального процесу виступав представник молодшої генерації викладач Г. М. Коган. Так склалося, що всі вони за своїм фахом були пов'язані з фортепіано і, крім того, для музиканта-професіонала вміння грати на цьому інструменті оцінювали професійно і різнобічно.

Обов'язкове фортепіано було у навчальних проектах Київської консерваторії 1922 року. *«Зовсім змінено клас обов'язкового фортепіано: замість отримання віртуозних навичок і прийомів гри (постановка рук, пальців, заучування гам, екзерсисів, етюдів, п'єс) – отримання вміння користуватися фортепіано як інструментом для безпосередніх практичних цілей – імпровізації, ознайомлення з музичним твором, акомпанування тощо»*³.

Реорганізована Консерваторія розподілилася на навчальні заклади трьох рівнів: музпрофшколу (учні віком до 15 років), технікум (вищий навчальний заклад) і музичне відділення Інституту імені М. В. Лисенка. У навчальних планах першого ступеня на трьох курсах був предмет «<...> володіння фортепіано (для не піаністів). У спеціальних класах по 2 години»⁴. «Практикум гри на спеціальному інструменті – фортепіано» на той час вели викладачі М. Я. Гозенпуд, Н. М. Гольденберг, М. М. Грінберг, Р. І. Зарицька, Р. Б. Кругла, К. М. Михайлов, С. М. Ніронштейн, Н. С. Сигал, О. Н. Тихвінська, О. А. Тринітатська, С. А. Хаскеліс-Коган, А. А. Янкелевич. Спираючись на документи, можна припустити, що названі фахівці доклали зусиль до піаністичного та музичного виховання «не піаністів». У навчальних планах оркестрового і вокального факультетів технікуму (ВИШУ) на всіх трьох курсах вимагалось «володіння фортепіано» і були названі викладачі – Л. Я. Косяченко, А. Д. Логовінський, Л. М. Огієвська, І. І. Тамаров. Усі вони, крім вихованки Петербурзької консерваторії Л. Я. Косяченко, нещодавно закінчили фортепіанний факультет Київської консерваторії. Вимогами до вступу на диригентський та інструкторсько-педагогічний факультети третього ступеня навчального закладу передбачалося «володіння фортепіано» (в обсязі другого ступеня)⁵.

Патріархом кафедри загального фортепіано можна вважати Надію Миколаївну Огієвську. 1917 року вона закінчила фортепіанний факультет Київської консерваторії по класу професора В. В. Пухальського зі званням «вільного митця» і вже у педагогічному класі обрала майбутню спеціалізацію. Протягом 1920–1960 років (з невеликою перервою під час війни) Н. М. Огієвська викладала в Київській консерваторії загальне фортепіано; 1939 року вона стала доцентом кафедри фортепіано (оркестровий і вокальний факультет); протягом 1939–1940 років – керувала відділом загального фортепіано. 40 років роботи викладачем загального фортепіано у перше півстоліття

¹ Матеріали про стан учбової роботи та реорганізації Київської державної консерваторії. 1922–1924. – ЦДАВОВ України. – Ф. 166. – Оп. 2. – Спр. 1551. – Арк. 1 зв.

² Отчёт о работе Киевской консерватории. 1921–1922 гг. – ЦДАВОВ України. – Ф. 166. – Оп. 2. – Спр. 1551. – Арк. 10.

³ Там само. – Арк. 4 зв.

⁴ Учбовий план I-го ступеня. – ЦДАВОВ України. 1922–1924 гг. – Ф. 166. – Оп. 2. – Спр. 1551. – Арк. 20–21.

⁵ Там само.

діяльності закладу – унікальний приклад. Більшість педагогів з цього предмету працювали за сумісництвом або ж недовго. Тривалий педагогічний стаж свідчить про вірність обраній спеціалізації. Надія Миколаївна розуміла специфіку викладання фортепіано для «не піаністів» у вищому навчальному закладі. Щоб заохотити оркестрантів до фортепіанної гри вона перекладала твори Ф. Шуберта для ансамблю в чотири руки, і здається, уперше в історії кафедри, розробила методiku «навчання дорослих гри на фортепіано». Протягом 10 років вона була головою предметної комісії в музичному училищі¹.

1924 року в музтехнікумі (Київська консерваторія) засновано клас народних інструментів, який став основою кафедри, створеної 1938 року. Факультетська рада уклала «розподіл годин у класах» (своєрідний навчальний план), до якого було внесено заняття на інструментах (мандоліна, гітара, балалайка, домра), ансамбль (викладач В. М. Дембський), теорію музики (викладач О. В. Химиченко) та фортепіано (викладач Г. Л. Оберман). З «володіння фортепіано» першого року навчання передбачалося «<...> ознайомлення з музикою за фортепіанними музичними ілюстраціями. Для переходу на другий курс – уміння виконувати легкі п'єси («Альбом для юнацтва» Шумана)².

Серед викладачів 1925–1926 навчального року в Інституті імені М. В. Лисенка були керівники «великих» та «малих практикумів фортепіанної гри». Документально не підтверджено зміст курсів. Напевно, так називали «спеціальне» й «обов'язкове» фортепіано. Тоді викладачами обов'язкового фортепіано («малого практикуму») були Буланже³, Вольська, Мізецька, К. А. Смирнова, Шепелевська. Кілька працівників зазначено як викладачів «практикуму фортепіанної гри» без уточнення. Вірогідно, вони викладали і спеціальне, і обов'язкове фортепіано: М. Я. Гозенпуд, К. Р. Рєгаме, Сімхович, Л. П. Хереско, М. П. Фролов, Швецова, А. М. Шепелевський⁴.

Такий принцип розподілу педагогів з курсу фортепіано для «не піаністів» практикувався тривалий час. Оркестрантів та вокалістів навчала певна група вчителів. З музикознавцями, композиторами, диригентами працювали педагоги спеціального фортепіано.

Викладання курсу фортепіано здійснювалося за чинними на той час програмами й академічними вимогами. Жоден предмет академічного курсу не є настільки залежним від індивідуальної підготовки, здібностей учнів, завдань як загальне фортепіано. Різні можливості, а часом різня бажані й очікувані результати характерні не лише для тих, хто проходить курс загального чи спеціалізованого фортепіано, а й для студентів різних груп оркестрового та вокального факультетів, часто представників однієї спеціалізації. Усе це вимагає в багатьох випадках індивідуального творчого ставлення до студента і приводить до різних за масштабами та спрямованістю результатів. До того ж, мету курсу загального та спеціалізованого фортепіано, означену в усіх програмах (виховання музиканта певної спеціальності, збагачення музичних знань, розширення музичної культури), педагоги кафедри реалізують у своїх

¹ Личное дело Н. Н. Огиевской. – ДАМК – Ф. Р-810. – Оп. 2. – Спр. 100.

² Протоколи общих собраний учащихся класса народных инструментов. 1924 г. – ДАМК. – Ф. Р-810. – Оп. 1. – Спр. 19. – Арк. 19.

³ На жаль, імена чи ініціали деяких викладачів відшукати не вдалося.

⁴ Річні звіти Музично-драматичного інституту імені М. В. Лисенка за 1925–1926 рр. – ЦДАВОВ України. – Ф. 166. – Оп. 5. – Спр. 299. – Арк. 57–61.

класах щоразу індивідуально і за власним баченням. Тому академічні результати роботи кафедри є різноманітними.

За виявленими документами (довоєнні архіви Консерваторії майже не збереглися), 1946 року (05. III) розпочала роботу міжфакультетська фортепіанна комісія, через півроку (14. IX) – кафедра загального фортепіано¹. До складу кафедри увійшли: доценти Ю. І. Толпін (до 1978), Є. В. Фрейнкіна (до 1952), Н. М. Огієвська (до 1960), Є. Л. Гольденберг (до 1952), викладачі В. В. Розенштейн (до 1949), І. Я. Беркович (до 1970), П. М. Ставинська (до 1960), Л. С. Поляк (до 1949), О. В. Пилипенко (до 1957), М. Л. Воскобойник (до 1959), Л. М. Мільман (до 1973), Р. А. Шляхова (до 1964), А. Г. Орешкевич, (до 1949), І. Л. Лещенко (до 1948) і Н. А. Козіненко (до 1958), А. Г. Педченко (до 1999). 1959 року кафедра набула назви загального та спеціалізованого фортепіано.

Такий склад (1946 р.) дає підстави говорити про певний розподіл викладачів на тих, хто працював з музикознавцями, композиторами, диригентами (усі доценти, крім вірної оркестрантам і вокалістам Н. М. Огієвської, а також І. Я. Беркович), і педагогів оркестрантів та вокалістів. Поступово цей принцип навантаження викладачів було змінено, і у класі одного педагога стали навчатися студенти різних факультетів.

Необхідність наблизити курс фортепіано до фахової специфіки навчання студентів не тільки різних факультетів, а й різних оркестрових спеціальностей, а отже, пошуки різних методик і підходів до викладання курсу фортепіано спричинили у 80-і роки утворення на кафедрі секцій, які спрямовують навчальний процес різних за фахом груп студентів.

Створення кафедри як самостійного підрозділу вищого навчального закладу зі своїми академічними програмами, специфічними завданнями зумовило організацію педагогічної та методично-творчої роботи колективу. Саме в цьому напрямі були спрямовані зусилля першого завідуючого кафедрою Ю. І. Толпіна (до 1977 р.). Юхим Ісакович почав керувати кафедрою, маючи чималий професійний, педагогічний, організаційний досвід. Після закінчення (послідовно) Київського музтехнікуму (ВНЗ), Музично-драматичного інституту імені М. В. Лисенка й аспірантури при Київській консерваторії він працював викладачем фортепіано в різних навчальних закладах Києва (зокрема й у Консерваторії з 1934 року), Свердловська (1942–1944, директор музичного училища), упорядкував збірник фортепіанних етюдів (1940, «Мистецтво»), отримав звання доцента кафедри загального фортепіано (1943). Працюючи зі студентами спеціалізованого фортепіано, Ю. І. Толпін залучав великий репертуар, дотримувався індивідуального підходу. У класі звучали твори П. Чайковського, С. Рахманінова, Л. ван Бетховена, Ф. Шопена, Ф. Ліста, М. Сильванського, І. Шамо, С. Прокоф'єва. У науково-методичній сфері Ю. І. Толпін збирав і редагував педагогічний репертуар, надаючи перевагу українській музиці. Він відредагував багато творів української класики: Я. Степового (зокрема уперше було видано Сонату, Фантазію, два рондо), М. Лисенка, Д. Бортнянського, Петра і Володимира Сокальських (1950, 1951). Враховуючи специфіку своєї роботи, Ю. І. Толпін підготував «Сборники фортепіанних произведений для курса общего фортепиано» і «Хрестоматию для чтения с листа для классов общего фортепиано»². К. М. Михайлов, рецензуючи її, відзначив: «Вона стане базою роботи з читання з аркуша, що є однією з основних методик у

¹ Накази по основній діяльності й особовому складу Київської консерваторії за 1946 рік. – Архів НМАУ. – Ф. Р-810. – Оп. 3. – Спр. 14. – Арк. 21, 60.

² Праці рукописні.

класі загального фортепіано»¹. У доборі та редагуванні репертуару для фортепіано співавторами Ю. І. Толпіна були його колеги по кафедрі – І. Я. Беркович, Н. М. Огієвська, О. В. Пилипенко. Увесь період керівництва кафедрою Ю. І. Толпін усіляко підтримував виконавську роботу викладачів і сам був активним учасником кафедральних концертів у Малому залі консерваторії, у Будинку вчителя, музеї В. С. Косенка, у музичних школах міста, виступаючи як соліст і у фортепіанному дуеті з П. В. Батюшковим.

Юхим Ісакович зумів об'єднати великий колектив, забезпечити спокійну творчу атмосферу. Кафедра виявляла себе багатогранно. Педагоги захищали кандидатські дисертації (З. М. Йовенко, К. І. Шамаєва). Методична робота була спрямована на розширення педагогічного репертуару, удосконалення програм шляхом ознайомлення з новою музичною літературою під час виконання творів із методичними порадами на засіданнях кафедри, обговорення науково-методичних новинок. Активно здійснювалась виконавська робота.

Починаючи з 1979 року, протягом 22 років кафедру очолювала кандидат мистецтвознавства, професор Зоя Миколаївна Йовенко, у 2000–2005 роках – заслужений діяч мистецтв України, професор Валентин Опанасович Шерстюк, у 2005–2011 роках – заслужений артист України, професор кафедри Олександр Петрович Лисоконь. З вересня 2011 року кафедру очолює заслужений діяч мистецтв України, професор Наїда Парпачівна Магомедбекова.

Відбувалося постійне оновлення колективу – ішли на пенсію ветерани, кафедру поповнювали нові викладачі. Більшість із них на все життя поєднала себе з загальним фортепіано, деякі обирали інші обрії. На кафедрі в різні роки працювали музиканти, які згодом стали центральними постатями в інших консерваторських колективах – З. Ю. Ліхтман (працювала у 1951–1955 рр.), Г. І. Паторжинська (1950–1962), О. Г. Холодна (1952–1955), І. С. Царевич (1956–1966), Г. В. Курковський (1959–1961), Б. О. Міліч (1959–1961), А. К. Рощина (1959–1961), Н. М. Вітте (1959–1961), Ж. І. Аністратенко-Хурсіна (1965–1980), В. Д. Тимофєєв (1978–1983), О. С. Ткач (1965–1968), Т. О. Рощина (1986–1995), В. О. Козлов (1979–1983), Г. В. Булибенко (1979–1980), Л. О. Кас'яненко (1980–1983), С. М. Шабалтіна (1980–2000), Н. А. Магнушевська-Сотнійчук (1982–1984), Г. М. Поляк (1986–1991), Л. А. Гуменюк (1986–2001). Для деякого з названих ця робота була епізодичною, часом навіть суто формальним укладанням трудової угоди. Але в анналах кафедри вони зафіксовані.

На початку 1960-х років розпочалося, триває досі, поповнення кафедри піаністами з досвідом концертмейстерської співпраці з виконавцями та консерваторськими викладачами різних спеціальних курсів. Серед них – Людмила Юхимівна Головка, Валентина Михайлівна Педерій, Юлія Костянтинівна Федякіна, Наталя Григорівна Холодна. Вони значно збагатили творчий потенціал колективу.

Своїм досвідом збагатили роботу кафедр концертмейстери, які визначали специфіку роботи в курсі загального та спеціалізованого фортепіано. Окрасою кафедри були дві видатні піаністки – концертмейстери-ансамблістки Людмила Борисівна Добровольська (1982–1999) та Наталя Володимирівна Дереновська (1984–1990). Обидві прийшли на кафедру з унікальним досвідом творчої співпраці з видатними музикантами сучасності, з якими вони досягли творчих висот і заслуженого визнання, пройшли тяжкий шлях до звершень. Їх натхнення, талант, досвід, недовгий, на жаль, період роботи на кафедрі збагатили і колег, і вихованців.

¹ Личное дело Е. И. Толпина. – Архив НМАУ. – Ф. Р-810. – Оп. 2. – Спр. 14.

Л. Б. Добровольська була справжньою наставницею творчої молоді. У співпраці з нею 65 студентів та молодих музикантів стали лауреатами й дипломантами міжнародних та українських конкурсів. Так, працюючи з Л. Добровольською тричі на міжнародних конкурсах отримав звання лауреата співак В. Гришко. Її запрошували концертмейстером для зарубіжних виконавців на міжнародні конкурси (в Москві, Мюнхені, Відні). На всіх змаганнях Л. Добровольська отримувала дипломи за найкращий акомпанемент, їй присуджували спеціальні призи «Найкращий концертмейстер конкурсу», її ім'я є в енциклопедії лауреатів всесоюзних конкурсів, вона зіграла понад 1000 концертів, зокрема й концерт для 16 президентів країн СНД (Алма-Ата, 1992). У величезному репертуарі Л. Добровольської перше виконання творів українських сучасних композиторів – Л. Дичко, Ю. Іщенко, Л. Колодуба, І. Карабиця. Здійснено численні фондові записи. Л. Добровольську було висунуто на присудження звання заслуженого артиста України¹.

Зоряний шлях пройшла Н. В. Дереновська (Марущенко-Мещеріна). Вона співпрацювала з видатними виконавцями (О. Пархоменко, Б. Которовичем, О. Кривоусю), здобула численні нагороди за успішне проведення міжнародних, всесоюзних, республіканських конкурсів з багатьма скрипачами, звання лауреата міжнародного конкурсу піаністів у Гельсінкі, гастролі у багатьох країнах зарубіжжя, безмежний репертуар і численні фондові записи².

Зараз на кафедрі працюють викладачі, які починали свою роботу в Музичній академії (колишній консерваторії) та інших установах як концертмейстери – Людмила Іванівна Каравацька, Тетяна Андріївна Омельченко, Аліса Анатоліївна Смаричевська, Ірина Вікторівна Шестеренко, Наталя Олександрівна Лукашенко, Наїда Парпачівна Магомедбекова, Людмила Михайлівна Красникова, Світлана Петрівна Ляшенко, Людмила Петрівна Прудникова, Світлана Петрівна Глух, Тетяна Василівна Корольова, Ірина Іванівна Німченко, Олександр Петрович Лисоконь, Олена Миколаївна Солонечка, Тетяна Юріївна Юшко, Марина Юріївна Северинова, Олена Олександрівна Опанасенко.

1950–1970-і роки позначені поповненням колективу кафедри, коли тут почали працювати тогочасні випускники Київської консерваторії: Жанна Іванівна Аністратенко-Хурсіна (працювала до 1980), Олена Борисівна Бояндіна (до 1982), Юлія Костянтинівна Федякіна (до 1994), Зоя Миколаївна Йовенко, Марина Вікторівна Мажуга (до 2007), Наталя Олександрівна Маркевич, Велія Георгіївна Колиженко (до 1991), Ольга Всеволодівна Зайцева-Лисенко, Стефа Іванівна Легур (до 1973), Ніна Олексіївна Шевченко (до 1984), Людмила Юхимівна Головка (до 2006), Жанна Юхимівна Колодуб, Кіра Іванівна Шамаєва, Тетяна Володимирівна Шаняєва (до 1983). На кафедрі працювали вихованці Московської консерваторії – Наталя Григорівна Холодна (до 1986) та Микола Йосипович Сильванський (до 1985), Харківського інституту мистецтв – Євген Валерійович Богородський (до 1995) та Світлана Борисівна Зандрок (до 2012), Горьківської консерваторії – Павло Васильович Батюшков (до 2005), Одеської – Олена Олександрівна Барченкова (до 1979). До приходу на кафедру загального фортепіано Є. В. Богородський вів клас спеціального фортепіано в Київській (1952–1953, 1961–1968) та Кишинівській (1957–1961) консерваторіях, Т. В. Шаняєва працювала асистентом професора А. А. Янкелевича. Н. О. Маркевич паралельно з роботою на кафедрі

¹ Личное дело Л. Б. Добровольской. – Архів НМАУ – Ф. Р-810. – Оп. 2. – Спр. 1614.

² Личное дело Н. В. Дереновской. – Архів НМАУ – Ф. Р-810. – Оп. 2. – Спр. 426.

загального фортепіано була старшим викладачем кафедри спеціального фортепіано (1960–1975).

Протягом 1980–1990-х років колектив оновлювався і поповнювався випускниками Київської консерваторії, які майже всі мали певний досвід педагогічної та концертмейстерської роботи: С. П. Глух, Ю. П. Глущенко, О. В. Тюріна, Л. П. Прудникова, Л. Б. Добровольська, Н. В. Дереновська, Т. А. Омельченко, С. П. Ляшенко, Н. О. Лукашенко, І. І. Гусєв, Л. І. Красникова, Т. В. Степанова (Яралянц, до 1990), В. М. Корольова, Л. І. Каравацька, Т. Ю. Юшко, О. М. Солонецька, І. В. Шестеренко.

У 80-і роки вагомий внесок у роботу кафедри здійснили педагоги, представники московської піаністичної школи – випускниці Московської консерваторії Наїда Парпачівна Магомедбекова та Зоя Семенівна Медникова, вихованка інституту імені Гнесіних Світлана Марківна Шабалтіна. Багаторічний стаж роботи (1968–1983) на спеціальних кафедрах вищих навчальних закладів (Киргизький інститут мистецтв, Уральська консерваторія, Харківський інститут мистецтв) мала З. С. Медникова. Олена Володимирівна Тюріна викладала спеціальне фортепіано (1975–1982) у Далекосхідному інституті мистецтв.

Напрями роботи кафедри – наукова, методико-педагогічна, виконавська, композиторська, просвітницька тощо.

Про досягнення педагогічної праці викладачів безпосередньо свідчать концертні виступи і творчі досягнення їх вихованців у царині виконавства саме на фортепіано. Академічні концерти студентів загального фортепіано проводяться від часу заснування кафедри. Організаційно ці покази пройшли шлях від випадково, хаотично зібраних номерів до тематичних, концептуально дібраних демонстрацій студентських досягнень, які виходять за межі академічних завдань і стають важливим фактором загально-естетичного виховання. Поширеними стали тематичні концерти, присвячені окремим композиторам, школам, епохам, жанрам. Концерти організуються за секціями або за класами. Так, свого часу відбулися концерти на теми: «24 прелюдії і фуґи Й. С. Баха. Перший том Добре темперованого клавіру» (1980, секція історико-теоретичного факультету); «Французькі композитори» (історико-теоретичний і композиторський факультети); «Камерна соната» (секція струнних інструментів), «М. В. Лисенко» (клас О. В. Лисенко), «Музичний світ Т. Г. Шевченка», «Ранній романтизм», «Б. М. Лятошинський та його школа» (усі – клас К. І. Шамаєвої); «Музика студентів та випускників класу Ю. Іщенка» (клас З. С. Медникової); «Вихованці та сучасні композитори НМАУ» (клас Ж. Ю. Колодуб). На диригентсько-хоровому факультеті систематично організуються концерти «Ансамблі та акомпанементи».

З відкритою тематикою відбуваються концерти духової секції, їх виховним стимулом стає власне факт виступу перед колегами-студентами. Свого часу двічі на рік на консерваторських стендах з'являлися афіші «Духовики грають на роялі». Згодом на них стали дивитися без іронії, зацікавлено. Наполегливою працею, професійною вимогливістю керівник секції Л. М. Красникова довела, що музиканти, незважаючи на їх спеціалізацію, і навіть рівень попередньої підготовки, доторкаючись до фортепіано, здатні по-справжньому прочитати, осмислити й озвучити музичний твір. З'ясувалося, що духовики справді уміють грати на фортепіано.

Унікальним за своїм задумом і вирішенням стали концерти вокальної секції, у яких студенти різного рівня підготовки і можливостей знаходять місце в тематичній програмі – одні як акомпаніатори, інші як співаки, читці віршів, танцюристи. Тим самим у колективному дійстві вони виховуються як музиканти й артисти. Тематика їх різноманітна («Схід – Захід. Слухаємо один одного», «Танцювальні ритми у вокальній му-

зиці», «Поети Срібної Доби у романсах та піснях»). Останні концерти присвячені музичним школам країн Євросоюзу («Італія», «Франція», «Німеччина. Австрія»). З ініціативи керівника секції О. В. Тюріної до 95-річчя НМАУ було підготовлено і видано два компакт-диски студентських тематичних концертів «Шануємо своїх викладачів».

Окреме місце посідають сольні концерти вихованців курсу спеціалізованого фортепіано. Рівень програм цих концертантів відповідає вимогам спеціальних класів. Таким чином, у вихованців кафедри загального та спеціалізованого фортепіано розширюються можливості професійної орієнтації. У пам'яті кафедри залишилися «сольники» студента диригентсько-хорового та симфонічного факультетів Л. Беляєва (клас З. С. Медникової, 1997–2005). Щорічно він грав концерти з насиченими, цікавими, незвичними для нашої кафедри програмами, у яких виступав як соліст, ансамбліст, акомпаніатор: «С. Рахманінов. М. Мусоргський (6 етюдів-картин та романси ор. 38)», «Картинки с выставки» та вокальний цикл «Детская»), «М. Глінка в Італії» (камерно-інструментальні та вокальні твори), «Вокальна класична музика», «Твори для скрипки і фортепіано» (Сонати М. Равеля, С. Франка, Концерт В. А. Моцарта, Інтродукція та Рондо-капричіозо К. Сен-Санса). Л. Беляєв неодноразово виступав з оркестром (Рапсодія на тему Паганіні С. Рахманінова, Перший концерт Ф. Ліста, Перший концерт С. Прокоф'єва). Концерти відбувалися в залі Консерваторії, у Спілці композиторів, Будинку вчених.

На кафедрі здобули фортепіанну підготовку лауреати міжнародних конкурсів: Г. Кузіна, Г. Вовченко та М. Петрова (клас Людмили Петрівни Прудникової), Д. Бачинський та В. Гаврик (клас Зої Семенівни Медникової), В. Кияниця (клас Наталі Олександрівни Лукашенко та Олександра Петровича Лисоконя), А. Фомін (клас Наїди Парпачівни Магомедбекової).

Протягом 1958–1972 років на кафедрі курс спеціалізованого фортепіано проходили студенти музично-педагогічного факультету. Його вели викладачі О. О. Барченкова, Н. О. Маркевич, Ю. І. Толпін, К. І. Шамаєва, Т. В. Шаняєва. Протягом 1995–2008 років на кафедрі «Музичної педагогіки та виховання» працювали Ю. П. Глущенко, І. І. Гусєв, Н. П. Магомедбекова, Л. П. Прудникова, К. І. Шамаєва. З 1995 на кафедрі спеціального фортепіано викладає Л. П. Прудникова.

За роки діяльності кафедри у складі педагогічного колективу працювали і нині працюють відомі українські композитори, творчий доробок яких набагато ширший за спрямованість роботи кафедри. Від 1940-х років і до 1970 року на кафедрі плідно працював член Спілки композиторів УРСР, автор численних творів педагогічного репертуару Ілля Якович Беркович (випускник фортепіанного факультету Київської консерваторії, прослухав курс теорії композиції у Б. М. Лятошинського). Його музика для дітей посіла чільне місце у навчальних програмах кафедри¹.

Член Спілки композиторів УРСР Михайло Йосипович Сильванський (на кафедрі – у 1955–1985 рр.) закінчив фортепіанний факультет Московської консерваторії (клас Я. В. Флієра). Його композиторська спадщина і сьогодні сприяє вихованню молодих музикантів. Крім оригінальних творів, у педагогічній практиці є перекладені для двох фортепіано в чотири руки «Музичні моменти» С. В. Рахманінова, номери з балету «Мідний вершник» Р. Глієра та його власні балетні твори, чотириручні перекладення народних пісень. Численні фондові записи творів у виконанні М. Сильванського збері-

¹ Личное дело И. Я. Берковича. – ДАМК. – Ф. Р-810. – Оп. 2. – Спр. 178.

гаються у фондах Держтелерадіо, він здійснив аудіозапис творів українських композиторів (К. Я. Домінчена, Левка та Жанни Колодуб, І. І. Берковича)¹.

20 років (1959–1979) на кафедрі працювала композитор Олена Олександрівна Барченкова. Вона закінчила фортепіанний факультет Одеської консерваторії (1947) й аспірантуру у Київській консерваторії (1951). Під час навчання була відзначена дипломом на Всеукраїнському конкурсі музикантів виконавців та премією Спілки радянських композиторів України «за пропаганду творчості композиторів України і виконання на конкурсі Балади М. Вілінського». В аспірантурі написала дисертацію, але композиція і виконавство перемогли. В Одесі О. О. Барченкова грала на радіо та здійснювала фондові записи (Концерти для фортепіано з оркестром П. Чайковського, С. Рахманінова, сольний репертуар). Написані у цей період твори (дві фортепіанні сонати, концерти для фортепіано з оркестром та скрипки з оркестром, симфонічна поема, романси, фортепіанні п'єси) були придбані закупівельною комісією Українського комітету мистецтв. Працюючи викладачем кафедри загального та спеціалізованого фортепіано Київської консерваторії, О. О. Барченкова спрямувала свою творчість на виконання педагогічно-виховних завдань. Зокрема, вона написала «Збірку пісень і романсів для голосу з фортепіано», «Сім прелюдій для фортепіано на теми поезій Т. Шевченка». До кафедральних програм увійшли виконані з художньою майстерністю та педагогічною довершеністю перекладення для двох фортепіано двох Поем-легенд В. Косенка, переклади для фортепіано романсів С. В. Рахманінова тощо².

До композиторського доробку певною мірою має відношення «перекладацька» діяльність Наталі Григорівни Холодної, вихованки історико-теоретичного факультету Московської консерваторії. Вона прийшла на кафедру 1960 року (працювала до 1986), маючи, крім базової освіти, концертмейстерський досвід роботи у класах симфонічного диригування. У її чисельних перекладах симфонічних партитур (увертюра до опери «Щорс»³ та музика до спектаклю «Ромео і Джульєтта» Б. М. Лятошинського, окремих номерів опер М. В. Лисенка) збережено оркестровий колорит першоджерел, твори максимально пристосовані для гри на двох фортепіано і широко використовуються у практиці⁴.

У теперішній час композиторський напрям представляє член Спілки композиторів України Ж. Ю. Колодуб (композиції навчалася під керівництвом Л. М. Колодуба) та І. І. Гусєв – обидва вихованці фортепіанного факультету Київської консерваторії. Різноманітна творчість Ж. Ю. Колодуб приваблює широке коло виконавців. Серед нових творів композитора – цикл із чотирьох п'єс для фортепіано, концерт для скрипки з оркестром, пісні на слова З. Ружин, балет-феєрія «Диво» зі співом на вірші З. Ружин.

Композиторські зацікавлення І. І. Гусєва тяжіють до імпровізації. Ілюстрацією його методики в цій галузі стала збірка «Джазові та естрадні п'єси українських композиторів для фортепіано» (у співавторстві, Київ, 2008), яка активно застосовується в роботі кафедри.

¹ Личное дело Н. И. Сильванского. – Архів НМАУ. – Ф. Р-810. – Оп. 2. – Спр. 389.

² Личное дело Е. А. Барченковой. – Архів НМАУ. – Ф. Р-810. – Оп. 2. – Спр. 357.

³ Оpubліковано 1974 року: Лятошинський Б. Увертюра до опери «Полководець» / перекладення для 2-х фп. Н. Холодної // Увертюри до українських опер : перекладення для двох фортепіано. – К. : Муз. Україна, 1974. – С. 37–59.

⁴ Личное дело Н. Г. Холодной. – Архів НМАУ. – Ф. Р-810. – Оп. 2. – Спр. 391.

Науково-методична робота кафедри постійно зазнавала якісних змін. Ще з повоєнних років викладачі розробляли доповнення до програм, здебільшого це було пов'язано з новим репертуаром, його демонстрацією, складанням списків вокально-інструментальних та ансамблевих творів з анотаціями, рецензуванням цих робіт (Наталя Григорівна Холодна, Павло Васильович Батюшков, Стефа Іванівна Легур, Олена Борисівна Бояндіна, Юлія Костянтинівна Федякіна, Алла Георгіївна Педченко, Людмила Юхимівна Головка, Валентина Михайлівна Педерій, Жанна Іванівна Аністратенко-Хурсіна, Ніна Олексіївна Шевченко, Велія Георгіївна Колиженко, Марина Вікторівна Мажуга, Тетяна Володимирівна Шаняєва). Доцент П. В. Батюшков у складі редколегії десяти томного видання творів В. С. Косенка підготував до друку фортепіанні твори композитора. З часом цей напрям роботи увінчався створенням навчально-методичних посібників: Н. О. Маркевич (збірки «Юним піаністам», 1985–1988, у співавторстві), З. М. Йовенко («Загальне фортепіано. Питання методики», 1989), К. І. Шамаєва («Музична освіта в Україні у першій половині ХІХ ст.», 1992, 1996), В. О. Шерстюк («Поліфонічні твори для фортепіано», 2000), Ю. П. Глущенко («Мобільні та стабільні музичні структури», 2001), С. П. Глух «Фортепіанні п'єси для одного та двох фортепіано» (2004), Л. І. Каравацька («Вивчення хорових творів українських композиторів із супроводом фортепіано (малі форми)», 2007), Л. П. Прудникова («Фортепіанний ансамбль. Хрестоматія», 2007), О. В. Тюріна («Вокальні твори П. І. Чайковського та старовинні романси в обробці М. Скорика для фортепіанного тріо», 2008), О. І. Прудникова («Фортепіанні дуети. Хрестоматія», 2009), Т. А. Омельченко («Фортепіанний акомпанемент в інструментальних творах українських композиторів», 2010), І. В. Шестеренко («Творчість В. Кирейка в курсі історії української музики», 2010), Н. О. Лукашенко («Українська фортепіанна мініатюра», 2011), Л. М. Красникова та Т. А. Омельченко («Ансамблеві твори для фортепіано та дерев'яних духових інструментів. Поліфонія та крупна форма (з творів західноєвропейської музичної класики ХVІІ–ХІХ ст.)», 2012).

За участю викладачів кафедри щорічно видається науково-методичний збірник «Дослідження. Досвід. Спогади» (головний редактор-упорядник В. О. Шерстюк). Тематика публікацій відбиває надзвичайно різноманітні наукові пошуки авторів – Ю. П. Глущенко, І. І. Гусєва, О. В. Лисенко, К. І. Шамаєвої, В. О. Шерстюка, Л. І. Каравацької, Н. О. Лукашенко, Н. П. Магомедбекової, Т. А. Омельченко, О. М. Солонецької, І. В. Шестеренко, Т. А. Юшко.

Крім того, результати наукових досліджень викладачів кафедри публікуються у фахових виданнях з питань мистецтвознавства, теорії та історії культури, педагогіки; у матеріалах і тезах наукових міжнародних, всеукраїнських конференцій (Ю. П. Глущенко, І. І. Гусєв, Л. І. Каравацька, Н. О. Лукашенко, О. В. Лисенко, Ю. Г. Кащенко, З. С. Медникова, Т. А. Омельченко, О. В. Осока, О. І. Прудникова, М. В. Северинова, О. М. Солонецька, О. В. Тюріна, К. В. Фадєєва, К. І. Шамаєва, І. В. Шестеренко, Т. А. Юшко).

Поступово кафедра набула досить потужного наукового потенціалу. Викладачі захистили дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства – крім уже згадуваних З. М. Йовенко (1973) та К. І. Шамаєвої (1975): Т. І. Лобачова (1988), Ю. П. Глущенко (1990), О. В. Лисенко (1990), Т. А. Омельченко (2008), І. В. Шестеренко (2009), Н. О. Лукашенко (2011). Науковий ступінь кандидата педагогічних наук здобула О. І. Прудникова (2001). Лави кафедральних науковців поповнили кандидати мистецтвознавства К. В. Фадєєва (2002), М. Ю. Северинова (2003) та

О. В. Осока (2011). Докторами мистецтвознавства стали К. І. Шамаєва (1992) та К. В. Фадєєва (2008). Над кандидатською дисертацією – дослідженням української фортепіанної сонати в аналітичному та виконавському аспектах – працювала С. Б. Зандрок. Науковці кафедри демонструють широкий спектр наукових зацікавлень – від різних сфер української музичної культури (історії, композиторської творчості, виконавства, освіти, професійних методик) до проблем новітніх технологій.

1980 року при Міністерстві культури УРСР на факультеті підвищення кваліфікації викладачів музичних училищ було відкрито відділення «Загальне фортепіано», методичне забезпечення якого здійснювали педагоги кафедри.

На початку 1980-х років З. М. Йовенко, як завідувач кафедри, запропонувала створити методичні секції відповідно до фахової спеціалізації студентів. Роботу секцій у різні роки очолювали: Євген Валерійович Богородський, Ігор Іванович Гусєв, Зоя Миколаївна Йовенко, Тамара Іванівна Лобачова, Наїда Парпачівна Магомедбекова, Марина Вікторівна Мажуга, Людмила Петрівна Прудникова, Ольга Всеволодівна Лисенко, Тетяна Олександрівна Рощина, Кіра Іванівна Шамаєва, Тетяна Володимирівна Шаняєва. Тогочасна науково-методична робота викладачів була зосереджена на особливостях методики загального фортепіано. Оновлювалися та видавалися навчальні програми, методичні посібники, серед яких – перший в Україні посібник з методики викладання загального фортепіано З. М. Йовенко (1989). Було розроблено кафедральну документацію (індивідуальні картки студентів). В оновленні програм, складанні тематичних списків, методичних розробок значну роботу здійснила С. Б. Зандрок.

Тепер на кафедрі функціонують сім секцій, її керівники проводять значну організаційну і творчу роботу – завідувач кафедри Н. П. Магомедбекова (диригентсько-симфонічна, музично-режисерська), Л. М. Красникова (оркестрова духова), Н. О. Лукашенко (диригентсько-хорова), С. П. Ляшенко (оркестрова струнна), З. С. Медникова (музикознавча та композиторська), О. І. Прудникова (оркестрова народна), О. В. Тюріна (вокальна), К. В. Фадєєва (іноземні студенти).

Педагоги кафедри ніколи не поривали з виконавством, завжди брали активну участь у концертній, творчій і музично-пропагандистській діяльності навчального закладу та кафедри. Протягом 1950–1970-х років регулярними були концерти у Консерваторії та музичних школах міста за участю переважної більшості педагогів кафедри. Із сольним виконанням та у фортепіанних дуетах виступали Ю. І. Толпін, Ю. К. Федякіна, Ж. І. Аністратенко, Н. О. Шевченко, Л. Ю. Головка, Т. В. Шаняєва, М. В. Мажуга, В. Г. Колиженко, К. І. Шамаєва.

У різних залах Києва виступав Є. В. Богородський. Програми його сольних концертів містили твори Й. С. Баха, Л. ван Бетховена, Р. Шумана, Ф. Шопена, Ф. Ліста, Е. Гріга. Великий масив фортепіанної музики, зокрема творів українських авторів (Соната і Сюїта М. Лисенка, п'єси Я. Степового, Л. Ревуцького, В. Косенка), піаніст записав на радіо¹.

Репертуар П. В. Батюшкова охоплював твори Л. ван Бетховена, Ф. Шуберта, Ф. Ліста, Ф. Шопена, П. Чайковського. У його виконанні звучала музика М. Лисенка, Л. Ревуцького, Я. Степового, Л. Яначека, Дж. Енеску, Е. Каппа. Але найбільше піаніст захоплювався творчістю В. С. Косенка, він був її постійним, невтомним інтерпрета-

¹ Личное дело Е. В. Богородского. – Архів НМАУ. – Ф. Р-810. – Оп. 2. – Спр. 465.

тором у концертах в Києві, в інших містах України і майже щонеділі грав у меморіальній квартирі-музеї, до якого приходили шанувальники музики композитора¹.

Різноманітний репертуар мала Ю. К. Федякіна: твори великої форми (Другий концерт С. Рахманінова, Третя соната В. Косенка, Соната-фантазія О. Скрибіна, 32 варіації Л. ван Бетховена та прелюдії К. Дебюссі, п'єси М. Равеля, С. Прокоф'єва, Ф. Шуберта, радянських композиторів)². До «монументальних» форм тяжіла і В. Г. Колиженко. У її репертуарі були Перший концерт П. Чайковського та Перший концерт С. Рахманінова, Рапсодія в стилі Блюз Дж. Гершвіна, Соната Л. Ревуцького³.

Найбільш активною у колективному прояві виконавська діяльність кафедри була у 80-і роки. Тоді відбувалися збірні і тематичні концерти: «Бах. Гендель. Скарлатті» (у ювілейний 1985 рік), «Вітчизняна соната» (Д. Бортнянський. М. Березовський. О. Лизогуб. І. Хандошкін), «До 80-річчя Д. Шостаковича» (1986). Уперше в Консерваторії кафедра провела три концерти на тему «Борис Лятошинський та його школа» (один у Великому та два у Малому залах). Постійними учасниками концертів були З. С. Медникова, Н. П. Магомедбекова, С. М. Шабалтіна, Н. О. Маркевич, Ю. П. Глущенко, брали участь О. В. Зайцева-Лисенко, П. В. Батюшков, Т. І. Лобачова, дует К. І. Шамаєва – Л. Ю. Головка, Т. В. Степанова. Велику увагу консерваторської аудиторії викликав концерт із творів композиторів, які загинули у роки Великої вітчизняної війни. До всіх концертів залучалися колеги – інструменталісти та вокалісти. Збірні концерти з широким різножанровим репертуаром за участю майже всього колективу кафедри відбувалися у музичних школах, будинках учених та учителів.

Активним учасником концертного життя протягом 1980–1990-х років була З. С. Медникова. Піаністка з великим виконавським досвідом (виступи соло і з оркестром, відзнаки на конкурсах), набутим під час навчання в Московській консерваторії та виконавській аспірантурі у ній (клас професора Я. В. Флієра), а також під час роботи у вищих навчальних закладах (Киргизстан, Свердловськ, Харків), захоплювала слухачів глибоким розкриттям вокальних циклів Д. Шостаковича, Г. Свиридова, С. Рахманінова, Ю. Іщенко, Д. Кабалевського (солісти – солісти Національної опери Т. Коваль і В. Манолов).

Сьогодні виконавська діяльність кафедри надзвичайно потужна. Протягом багатьох років на провідних сценах України та зарубіжжя в різних складах ансамблів (дуети, тріо, квінети) з народними артистами України скрипалем А. І. Баженовим і віолончелістом І. Й. Кучером, струнним квартетом імені М. В. Лисенка виступає заслужений діяч мистецтв України Н. П. Магомедбекова. У репертуарі митців – світова та вітчизняна музика. Музиканти виконують усі новітні українські ансамблеві твори. Вони гастролують в Данії, Туреччина, США, Канаді, Німеччині. За роки творчої діяльності музиканти здійснили 25 записів у фондах Національної радіокомпанії України, записи на компакт-диски.

Творчими партнерами народної артистки України С. П. Глух протягом багатьох років були славетні співаки Є. Мірошниченко, А. Кочерга, Г. Ципола, В. Буймістр, диригенти С. Турчак, Ю. Ніконенко, Ф. Глущенко, В. Кожухар, інструменталісти Б. Которович, О. Кудряшов, А. Винокур. За роки творчої біографії відбулися численні гастролі у близькому та далекому зарубіжжі, декади українського мистецтва у 30 країнах світу (зокрема в Іспанії, Франції, Бразилії, США, Єгипті). Записи у вико-

¹ Личное дело П. В. Батюшкова. – Архів НМАУ. – Ф. Р-810. – Оп. 2. – Спр. 549.

² Личное дело Ю. К. Федякиной. – Архів НМАУ – Ф. Р-810. – Оп. 2. – Спр. 1419.

³ Личное дело В. Л. Колиженко. – Архів НМАУ – Ф. Р-810. – Оп. 2. – Спр. 1334.

нанні С. П. Глух зберігаються у фондах Національної радіокомпанії України, видані компакт-диски.

Заслужений працівник культури України І. І. Гусев у своєму творчому доробку має численні концерти з народними артистами України К. Огнєвим, Л. Забілястою, В. Кочур, М. Шопшею, Ф. Мустафаєвим, В. Бокочем. З читцем, народним артистом України І. Шведовим записано дві платівки фірми «Мелодія» (1977) – імпровізаційні твори у сольному викладі. Здійснено майже 200 фондових записів у Національній радіокомпанії України (зокрема 20 власних фортепіанних творів та імпровізацій).

У творчій біографії І. В. Шестеренко, неодноразового лауреата українських (1983, 1991, 1994, 1995) та міжнародного (2011) конкурсів, визначальною стала двадцятирічна співпраця з народними артистами України В. Степовою та О. Василенком. Понад 600 концертів (зі співаками М. Дідиком, І. Даць, Т. Повалій, Ф. Мустафаєвим, О. Басистюк, Д. Гнатюком, Г. Гаркушею, В. Антонюк, Л. Давимую, В. Семеновою; солістами-інструменталістами – саксофоністом Дейлом Андервудом, кларнетистом Ернстом Вольфом, скрипалями Мирославою Которович та Сергієм Топоренко, виконавцями на академічних народних інструментах народним артистом України Г. Агратіною та заслуженим артистом України Ю. Алексиком) зіграла вона на провідних сценах України та за її межами (у Франції, Швейцарії, Австрії). У виконавському арсеналі піаністки багатий сольний, камерний та концертмейстерський репертуар.

Ю. П. Глущенко 1969 та 1970 рр. був переможцем Всесоюзного та регіонального конкурсів. Зараз він відомий як популяризатор сучасних творів українських та зарубіжних композиторів.

На сценах України та зарубіжжя в ансамблях різного складу концертує Л. І. Каравацька. У її активі відзнаки лауреата і дипломанта конкурсів в Італії (2002) і Туреччині (2008).

Т. Ю. Юшко здобула нагороди на конкурсах в Україні (1990) та Франції (1992). Концерти дуету Т. Ю. Юшко – Н. Сіваченко (скрипка) відбуваються в Україні та за кордоном.

Концертну діяльність як солістка та ансамблістка веде Т. А. Омельченко. У її репертуарі монографічні програми з творів Л. ван Бетховена, Й. Брамса, Ф. Шопена, Р. Шумана, О. Скрябіна, С. Рахманінова, М. Равеля. Т. А. Омельченко виступає також в ансамблях (зі співачкою І. Даценко та віолончелісткою Г. Нужа), здійснює записи у фонді Національної радіокомпанії.

У концертах в залах Консерваторії та за її межами постійно виходять на сцену викладачі кафедри Н. П. Магомедбекова, Т. А. Омельченко, І. В. Шестеренко, І. І. Гусев, Ю. П. Глущенко, Т. Ю. Юшко, Л. І. Каравацька, С. П. Глух. У тематичному та жанровому плані їх репертуар необмежений.

У рік 100-річчя Академії на кафедрі працюють:

– професори: народна артистка України Світлана Петрівна Глух, кандидат мистецтвознавства Зоя Миколаївна Йовенко, народна артистка України, член-кореспондент НАМ України Жанна Юхимівна Колодуб, заслужений діяч мистецтв України Наїда Парпачівна Магомедбекова, доктор мистецтвознавства Кіра Іванівна Шамаєва, заслужений діяч мистецтв України Валентин Опанасович Шерстюк (сумісник);

– професори кафедри: кандидат мистецтвознавства Юрій Петрович Глущенко, заслужений працівник культури Ігор Іванович Гусев, кандидат мистецтвознавства Ольга Всеволодівна Лисенко, заслужений артист України Олександр Петрович Лисоконь (сумісник), Людмила Петрівна Прудникова;

– доценти: кандидат мистецтвознавства, заслужений діяч мистецтв України Сергій Михайлович Волков (сумісник), Наталя Олександрівна Маркевич, кандидат педагогічних наук Олена Іванівна Прудникова, кандидат мистецтвознавства Тетяна Андріївна Омельченко, заслужена артистка України Олена Олександрівна Опанасенко (сумісник), кандидат мистецтвознавства Марина Юріївна Северинова, кандидат мистецтвознавства Ірина Вікторівна Шестеренко, доктор мистецтвознавства Катерина Володимирівна Фадєєва, Тетяна Юріївна Юшко;

– доценти кафедри: Людмила Іванівна Каравацька, Людмила Михайлівна Красникова, кандидат мистецтвознавства Наталя Олександрівна Лукашенко, Світлана Петрівна Ляшенко, Зоя Семенівна Медникова, Ірина Іванівна Німченко (сумісник), Аліса Анатоліївна Смаричевська, Олена Володимирівна Тюріна;

– старші викладачі: Віра Миколаївна Корольова, заслужена артистка України Тетяна Василівна Корольова (сумісник), Юрій Григорович Кащенко, кандидат мистецтвознавства Олена Володимирівна Осока, заслужена артистка України Наталя Дмитрівна Пожарська, Олена Миколаївна Солонецька.

На кафедрі співпрацюють: заслужена артистка України Ольга Вадимівна Дмитренко, Тетяна Миколаївна Дядюра, кандидат мистецтвознавства Ігор Борисович Савчук, Тетяна Ігорівна Яковенко.

Зусилля всього колективу спрямовані на постійне удосконалення навчального процесу, на виховання всебічно розвинених музикантів-професіоналів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ведомость на уплату жалования личному составу Киевской государственной консерватории за вторую половину февраля. 1921 г. – Центральный державный архив вищих органів влади (надалі – ЦДАВОВ) України. – Ф. 166. – Оп. 2. – Спр. 377.
2. Личное дело В. Л. Кожиженко. – Архів НМАУ. – Ф. Р-810. – Оп. 2. – Спр. 1334.
3. Личное дело Е. А. Барченковой. – Архів НМАУ. – Ф. Р-810. – Оп. 2. – Спр. 357.
4. Личное дело Е. В. Богородского. – Архів НМАУ. – Ф. Р-810. – Оп. 2. – Спр. 465.
5. Личное дело Е. И. Толпина. – Архів НМАУ. – Ф. Р-810. – Оп. 2. – Спр. 14.
6. Личное дело И. Я. Берковича. – ДАМК. – Ф. Р-810. – Оп. 2. – Спр. 178.
7. Личное дело Л. Б. Добровольской. – Архів НМАУ. – Ф. Р-810. – Оп. 2. – Спр. 1614.
8. Личное дело Н. В. Дереновской. – Архів НМАУ. – Ф. Р-810. – Оп. 2. – Спр. 426.
9. Личное дело Н. Г. Холодной. – Архів НМАУ. – Ф. Р-810. – Оп. 2. – Спр. 391.
10. Личное дело Н. И. Сильванского. – Архів НМАУ. – Ф. Р-810. – Оп. 2. – Спр. 389.
11. Личное дело Н. Н. Огиевской. – ДАМК. – Ф. Р-810. – Оп. 2. – Спр. 100.
12. Личное дело П. В. Батюшкова. – Архів НМАУ. – Ф. Р-810. – Оп. 2. – Спр. 549.
13. Личное дело Ю. К. Федякиной. – Архів НМАУ. – Ф. Р-810. – Оп. 2. – Спр. 1419.
14. Матеріали про стан учбової роботи та реорганізації Київської державної консерваторії. 1922–1924. – ЦДАВОВ України. – Ф. 166. – Оп. 2. – Спр. 1551. – Арк. 1 зв.
15. Накази по основній діяльності й особовому складу Київської консерваторії за 1946 рік. – Архів НМАУ. – Ф. Р-810. – Оп. 3. – Спр. 14. – Арк. 21, 60.
16. Отчёт о работе Киевской консерватории. 1921–1922 г. – ЦДАВОВ України. – Ф. 166. – Оп. 2. – Спр. 1551.
17. Письмо председателя дирекции ИРМО Елены Альтенбургской дирекции Киевского отделения ИРМО от 8 мая 1914 г. – ЦДАМЛІМ України. – Ф. 646. – Оп. 1. – Спр. 214. – Арк. 2. зв.
18. Письмо председателя Киевского отделения ИРМО председателю дирекции ИРМО Елене Альтенбургской. 1914 г. // Переписка Киевского отделения ИРМО с дирекцией ИРМО. – ЦДАМЛІМ України. – Ф. 646. – Оп. 1. – Спр. 214. – Арк. 4. зв.

19. Письмо председателя Киевского отделения ИРМО председателю дирекции ИРМО Елене Альтенбургской. 1914 г. // Переписка Киевского отделения ИРМО с дирекцией ИРМО. – ЦДАМЛІМ України. – Ф. 646. – Оп. 1. – Спр. 216. – Арк. 3.

20. Протоколы общих собраний учащихся класса народных инструментов. 1924 г. – ДАМК. – Ф. Р-810. – Оп. 1. – Спр. 19. – Арк. 19.

21. Расписание экзаменов за 1917 г. – Архів кабінету історії музики НМАУ імені П. І. Чайковського.

22. Річні звіти Музично-драматичного інституту імені М. В. Лисенка за 1925–1926 рр. – ЦДАВОВ України. – Ф. 166. – Оп. 5. – Спр. 299. – Арк. 57–61.

23. Сведения об академической успеваемости. 1921 г. – ДАМК. – Ф. Р-810. – Оп. 1. – Спр. 3. – Арк. 21–24.

24. Учебный план I-го ступеня. 1922–1924 р. – ЦДАВОВ України. – Ф. 166. – Оп. 2. – Спр. 1551. – Арк. 20–25 зв.

Фадєєва К. В., Шамаєва К. І. З історії кафедри загального та спеціалізованого фортепіано НМАУ ім. П. І. Чайковського. Уперше історію кафедри розглянуто із залученням документів та архівних матеріалів (Центрального державного архіву вищих органів влади, Державного архіву м. Києва, Центрального державного архіву-музею літератури і мистецтв, архіву НМАУ ім. П. І. Чайковського), простежено й описано історію кафедри в різних аспектах її діяльності – від заснування до нинішнього часу.

Ключові слова: загальне фортепіано, обов'язкове фортепіано, спеціалізоване фортепіано, виконавство, концертмейстерство, композиція, наукова та педагогічна діяльність.

Фадеева Е. В., Шамаева К. И. Из истории кафедры общего и специализированного фортепиано. Впервые история кафедры рассмотрена с использованием документов и материалов архивов (Центрального государственного архива высших органов власти, Государственного архива г. Киева, Центрального государственного архива-музея литературы и искусств, архива НМАУ им. П. И. Чайковского), прослежено и описано историю кафедры в разных аспектах её деятельности – от основания до настоящего времени.

Ключевые слова: общее фортепиано, обязательное фортепиано, специализированное фортепиано, исполнительство, концертмейстерство, композиция, научная и педагогическая деятельность.

Fadyeyeva K. V., Shamaeva K. I. From the History of General and Specialized Piano Chair of Tchaikovsky National Academy of Music. For the first time the history of the chair has been written based on the materials from archives – Central State Archives of the Government higher authorities, Kyiv State Archives, Central State Archives-museum of Literature and Arts, Archives of Tchaikovsky National Academy of Music. The considerable massif of archival materials was introduced into the scientific circulation. The history of the chair was researched and described in different aspects of activities from its foundations up to now.

Key words: general piano, “compulsory” piano, specialized piano, performance, concertmaster, composition, scientific and pedagogical activities.